

Základy ekologie a environmentální vědy 9

- Trvale udržitelný rozvoj (TUR)
- Růst X Udržitelnost
- Antropocentrismus X Environmentalismus
- Nerůst (Degrowth)
- Města přestupu (Transition towns movement)

*„Až bude pokácený poslední strom,
až bude poslední řeka otrávená,
až bude chycena poslední ryba,
tehdy poznáme,
že peníze se nedají jíst.“*

Příslloví indiánů kmene Cree

Střet dvou kultur:
růstu X udržitelnosti

Antropocentrismus

- Antropocentrismus (z řeckého anthrópos, člověk, a kentron, střed) je označení pro soběstředný způsob myšlení, pro něž je člověk středem všeho.
- Antropocentrismus uznává pouze hodnotu člověka a všechno v přírodě dělí jen podle toho, zda je člověku užitečné nebo naopak škodlivé.
- Zastánci antropocentrismu zdůrazňují, že člověk a lidstvo, musí být pro člověka středem zájmu a poslední hodnotou právě proto, že jedině člověk může dnes být dobrým hospodářem světa a zajistit i ochranu přírody.

Konzumerismus

„Naše nesmírně produktivní ekonomika požaduje, abychom z konzumace učinili náš životní program, abychom konvertovali koupě a používání věcí do rituálů, abychom v tom spatřovali naši duchovní útěchu, posílení našeho ega - tím, že budeme konzumovat. Potřebujeme věci konzumovat, spálit, vyhodit, nahradit stále rychlejším tempem.“

Victor LeBeau, 1947

Environmentalismus

Usiluje o změnu společenských, ekonomických a politických mechanismů, které brání snahám o ochranu životního prostředí. Ideově zastřešuje řadu protestních ekologických hnutí.

(Vědní obor zabývající se vztahem člověka a prostředí se nazývá *environmentalistika*.)

Z historie

1972 - vychází *Meze růstu*

1972 - konference OSN na téma prostředí člověka (nutnost ekologicky přijatelného rozvoje, problémy vzájemného působení ekonomického růstu na stav planety)

1987 – Zpráva WCED: *Brundtland report* (definice TUR, vydáno knižně r. 1991 – *Naše společná budoucnost*)

1992 - *Summit Země* v Riu de Janeiro

2005 - zakončen projekt OSN *Hodnocení ekosystémů na přelomu tisíciletí*, který vycházel ze základních mezinárodních smluv o ochraně přírody

2011 – Strategie zeleného růstu, OECD Paříž

Meze růstu

Přelomovou knihou k tematice trvale udržitelné budoucnosti a zároveň vážnou výzvou, byla studie **Meze růstu** (1972), která ukázala na rozpor mezi hospodářským růstem a ochranou životního prostředí a přírodních zdrojů. Autoři dospěli k závěru, že ve stávajícím hospodářském růstu nelze pokračovat, protože růst má exponenciální charakter s mírou růstu 5 % ročně a růst HDP je provázen paralelním růstem zátěže prostředí a čerpáním obnovitelných i neobnovitelných zdrojů. Zvláště nedostatek neobnovitelných zdrojů především ropy a kovových rud spolu s nedostatkem potravin nutně povede ke světovému kolapsu. Jedinou cestou, jak zvrátit tento vývoj, je zastavit hospodářský růst.

Naše společná budoucnost došla k závěru zcela opačnému. Je sice pravdou, že hospodářský rozvoj v posledních desetiletích měl a až dosud má ekologicky devastující charakter a je spojen s růstem zátěže prostředí. Takový stav však není fatálně nutný, hospodářský rozvoj je možno převést na trvale udržitelnou trajektorii.

Trvale udržitelný rozvoj

Definice WCED:

(World Commission on Environment and Development)

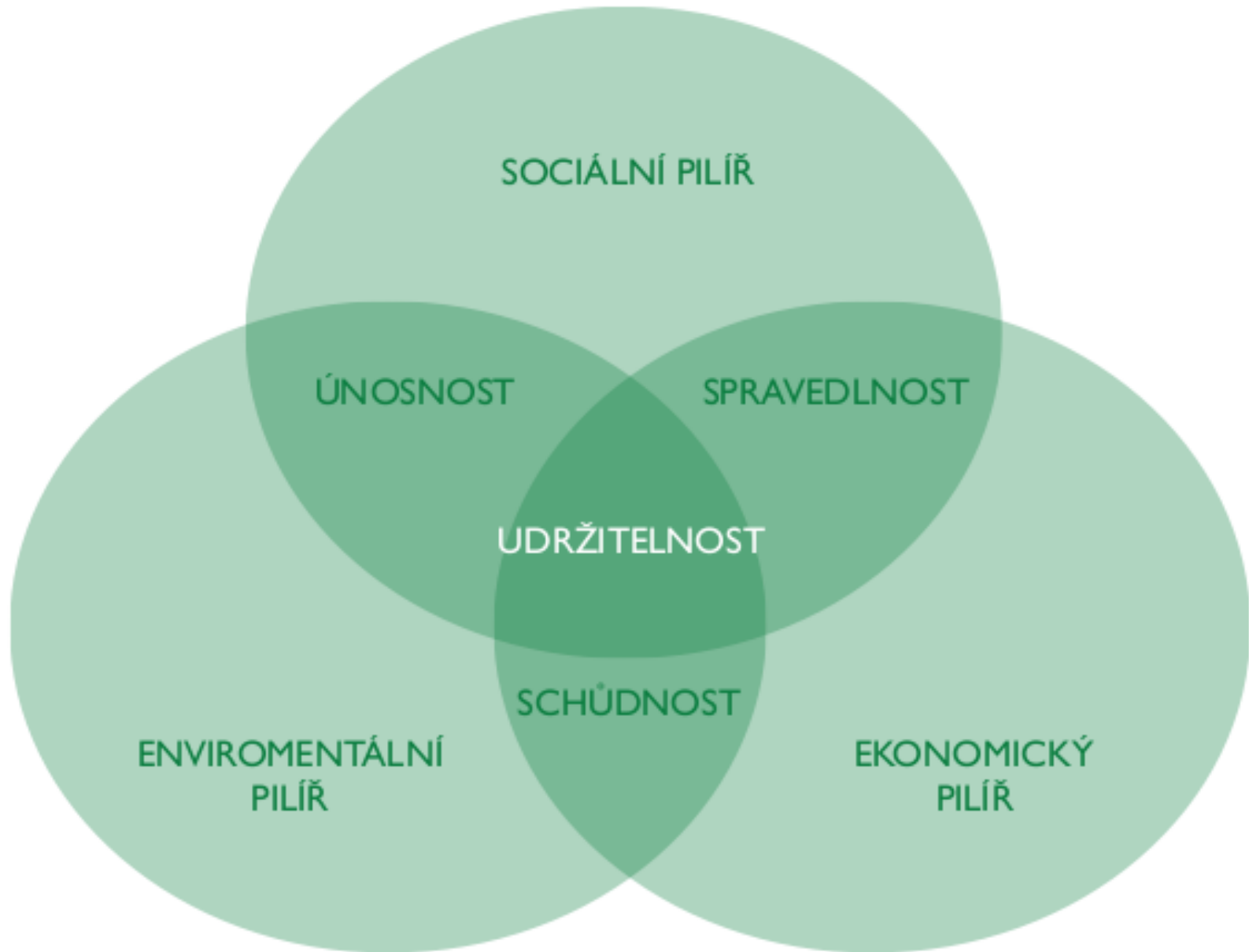
„Trvale udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím.“

Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a rozvoji (1992)

V deklaraci jsou zakotveny některé důležité a z hlediska mezinárodního práva nové principy, jako jsou např.:

- 12 - Státy by měly spolupracovat s cílem vytvořit opěrný a otevřený mezinárodní ekonomický řád, který by vedl ve všech zemích k **ekonomickému růstu a trvale udržitelnému rozvoji**, a tím by umožnil lepší řešení problémů poškozování životního prostředí...

Pilíře udržitelného rozvoje

TUR v praxi

- Životní prostředí – zachování druhové pestrosti a stability ekosystémů
- Populace – stabilizace
- Ekonomika – (nerůstová, lokální)
- Průmysl – úspornost, snížení energ. náročnosti, recyklace odpadů
- Energetika – úsporná opatření, obnovitelné zdroje energie
- Doprava – lokální výroba – konec zbytečných převozů zboží, kvalitní veřejná osobní doprava
- Zemědělství – ekozemědělství
- Lesnictví – výběrová těžba, ne monokultury

Jevonsův paradox

Anglický ekonom William Jevons v 60. letech 19. století upozornil, že dlouhá série technologických zlepšení u parních strojů a dalších zařízení zvýšila efektivnost využití uhlí, což vedlo vždy ke zvýšení jeho celkové spotřeby a k rozšiřování uhlí do dalších odvětví.

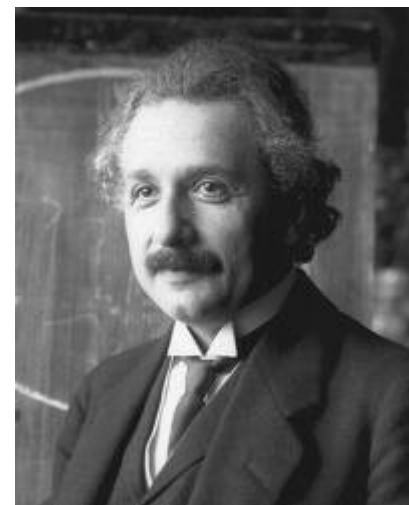
Sevareidův zákon

Hlavní příčinou problémů je jejich řešení.

Jsou udržitelný rozvoj a ekonomický růst slučitelné?

„The thinking it took to get us into
this mess is not the same thinking
that is going to get us out of it.“

Způsob myšlení, který nás dostal
do problému, není ten samý
způsob myšlení, který nás
z problému dostane ven.

Albert Einstein

Trvale udržitelný ústup

„Náš druh se podobá známému schizofrennímu párečku doktoru Jekyllovi a panu Hydeovi. Jsme schopni katastrofálně ničit, ale máme i potenciál založit velkolepou civilizaci. Hyde nás zavedl k nesprávnému použití technologií; zneužili jsme energii a přelidnili Zemi, ale civilizaci neudržíme, pokud se technologií vzdáme. Musíme se naučit je používat moudře, jako by to udělal doktor Jekyll, s myšlenkou na zdraví Země, ne na zdraví lidí. Proto je už pozdě na trvale udržitelný rozvoj; my potřebujeme trvale udržitelný ústup.“

James Lovelock

Zelený růst

jako řešení globálních problémů lidstva

- Hlavy států a vlád členských států OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) na ministerském zasedání Rady OECD ve dnech 25.– 26. května 2011 v Paříži schválily novou Strategii zeleného růstu (OECD Green Growth Strategy).
- Zelený růst není považován za náhražku udržitelného rozvoje, nýbrž je chápán jako jeden z nástrojů k dosažení jeho dlouhodobých cílů.

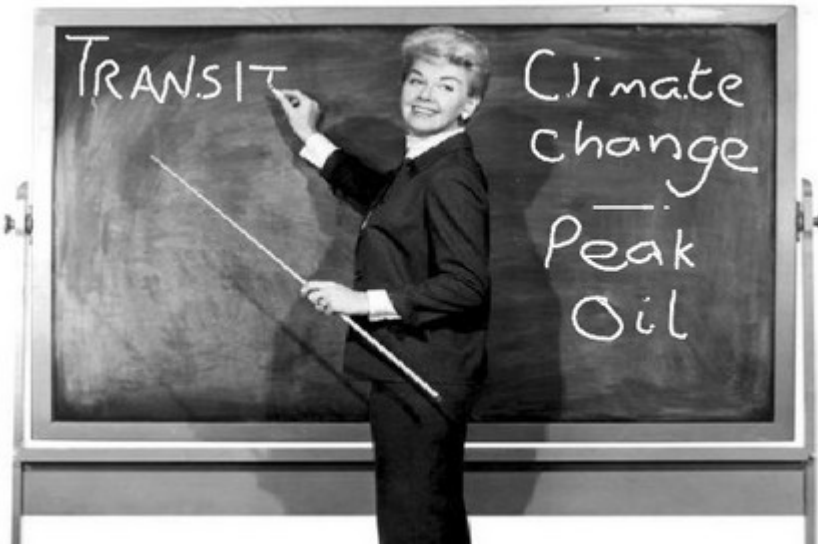
Nerůst

Nerůst je hnutí vycházející z enviromentalismu a antikonzumerismu. Aktivisté a myslitelé zastávající myšlenku nerůstu jsou přesvědčeni, že za většinou ekologických a sociálních problémů stojí nadprodukce a příliš velká spotřeba.

Nerůst oponuje udržitelnému rozvoji, neboť udržitelný rozvoj si klade za cíl řešení ekologických otázek, činí tak ale s cílem podpořit ekonomický růst, který (jak teoretici nerůstu tvrdí) nedokázal zlepšit životy lidí a nevyhnutelně vede k hlubším škodám na životním prostředí.

Města přestupu (Transition towns)

- Příprava na ropný zlom a klimatické změny
- Lokálně soběstačné komunity
(lokální produkce potravin, vlastní měna, obnovitelné zdroje)

Transition Network.org